

Azerbaycan'da Kamu Hizmet Kalitesinin Artırılmasında E-Devlet Innovativ Teknoloji Kullanımının Gelişimi

Development of E-State and Innovative Technology in Improving Public Service Quality in Azerbaijan

Prof. Dr. Farhad Rahmanov (Azerbaijan State Economy University, Azerbaijan)

Assoc. Prof. Dr. Elchin Suleymanov (Baku Engineering University, Azerbaijan)

Khayala Ibrahimova (UNEC- Azerbaijan State University of Economics, Azerbaijan)

Abstract

The rapid development of the Internet technologies and the continuous increase in the usage area, increase the service quality and speed by utilizing the internet technologies in some of the public services provided. Most of the public services are now provided as electron in developed countries. The concept of state management through innovation methods, the importance of e-government structure in increasing the speed of the state provided by the state is increasing every day, Azerbaijan is also one of the fastest developing countries as it is an internet infrastructure and its population is highly effective on the internet and other innovative technologies. Particularly, some of the oil revenues coming to the country are spent on modernization of modern technologies. The aim of this study is to examine the effects of innovation and e-government applications in the field of public administration in Azerbaijan over the last decade and its impact on public service quality. Developments in recent years in terms of increasing the quality of public service in Azerbaijan, ASAN service, E Signature, ASAN Signature, Electronic tax system and other innovations in the field of public service have constituted the subject of the research and at the end of the study proposals have been made to increase the efficiency of the system.

1 Giriş

Uluslararası Avrasya Ekonomileri Konferansı için bildiri yazmak için şu anda okuduğunuz taslak kullanılmak Son çeyrek asırda dünyada internetin yaygınlaşması ve smart teknolojilerinin hızlı bir şekilde herkesin kullanımına dahil olması verilen kamu hizmetlerinde ve vatandaşlarla olan devlet-vatandaş ilişkilerinde bu teknolojilerden geniş kullanılmasını zaruri ediyor. Devletlerin yönetim yapısı ile beraber takdim ettikleri hizmet anlayışı ve hizmet kullanım alanı sürekli değişmekte, verilen kamusal hizmetlerde internet teknolojilerinden yararlanarak hizmet kalitesinin artırılması amaçlanmaktadır. Dünyada her gün devlet-vatandaş ilişkilerinin yapısı değişmekte, vatandaşların bürokrasi ve zaman kaybı problem her gün daha da azalmaktadır. Aynı zamanda bu teknoloji kullanımı ekonomik olarak da mühim avantaj kazanmaktadır. Bilişim teknolojilerinin hızlı değişimi ve İnternet'in hızla yaygınlaşmaya başlamasının getirdiği kolaylıklar hantal devlet yapısının değişmesine yönelik bir ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Bu ihtiyaç kamu hizmetinin eski hantal yapısını değiştirip, vatandaşa elektronik imkânların kullanılarak daha hızlı hizmetlerin verildiği e-devlet kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Özellikle ABD, Kanada, Nedherland, Japonya ve Güney Kore gibi ekonomik olarak güçlü ülkeler bu alanda lider devletlerdendir. Avrupa'yı dünyadaki en dinamik ve rekabet gücü yüksek pazar haline getirmek gibi iddialı bir amacı olan bu girişim, aday ülkelerde de benzer bir plan uygulanması yoluna gitmiştir. Hatta program sadece aday ülkelerle sınırlı kalmamış Avrupa Konseyine üye ülkelerde bu programın kapsamına alınmış bulunmaktadır. Bu program çerçevesinde Avrupa Birliğine komşu ülkelerde e-devlet projeleri desteklenmekte ve bu projelere önemli miktarlarda krediler verilmektedir. Bu program çerçevesinde Avrupa coğrafyasında: Bilgi Toplumunun temellerinin oluşturulması; Daha ucuz, hızlı ve güvenli internet sağlanması; İnsana yatırım; İnternet kullanımının artırılması amaçlanmaktadır.

Kanada, ABD, Singapur ve Kore gibi ülkelerin deneyimleri, e-devlet binasında iki model bulunduğunu gösterdi - Batı (Kanada, ABD) ve Doğu (Singapur, Kore) modeli. Bu modellerin karşılaştırmalı analizine dayanarak, tüm ülkeler için tek tip bir model olmadığı sonucuna varılabilir.

Elektronik devlete geçmek, diğer gelişmekte olan ülkeler gibi Azerbaycan için de çok önem arz etmektedir. Bu sisteme geçiş hukuki ve teknik altyapı ve sistemi yaygın kullanabilecek personelin eğitilmesini gerektirmektedir. Bu alanda mesafe kat etmek için Azerbaycan internet altyapı yatırımlarına önem verilmeli, kamu kuruluşlarının bu konuya duyarlılığı artırılmalıdır. E-devlet uygulamaları başarılı olursa, hem kamunun kendi içindeki işlemlerde, hem de kamu ile vatandaş arasındaki işlemlerde kolaylık sağlayacağından dolayı, bugüne kadar aksayan veya hatalara sebep olan sorunlarından ortadan kalkmasına yardımcı olacaktır. Aynı zamanda son yıllar e-devlet uygulamasının yaygınlaşması Azerbaycan ve benzeri post-Sovyet ülkeleri için bürokratik engeller ve yolsuzluklardan kurtulma reçetesidir.

2 E-Devlet Uygulaması ve Onun Yapısı ile İlgili Bilimsel Çalışmalar

Abramson ve Mins (2001) ve Muir ve Oppenheim (2002), Howard (2001). hükümet, kamu (sivil ve ticari) ve çalışanlar arasındaki "e-devlet" tanımını elektronik iletişim (bilgi alışverişi ve bilgi alışverişi) olarak tanımlamıştır. E-devlet kavramının kuramsal temeli, yukarıda bahsedilen "bilgi toplumu" teorisidir. E-devlet olgusunun kavramsal temelleri, bilim adamları C.Bellamy, J.Taylor, J.Fountaun ve A.Anti-roikkoum'un çalışmalarına yansıtılmıştır. Geleneksel ve yeni e-devlet, birbirinin çapı ile karakterize edilir: Geleneksel hükümet karmaşıktır, e-devlet yapısı ve süreçleri nedeniyle nispeten basittir; Geleneksel hükümet "iktidarın dikey gücünü güçlendirmek" potansiyeline sahiptir ve e-devlet özerklik ve çeviklik gibi alternatif özelliklere sahiptir; Geleneksel hükümet hizmetinin ölçümü rakamlar ve yapılan işlerin isimleri içermektedir: bu ya da bu amaç için ne kadar para harcanmış, ne kadar para toplanmıştır. E-devlet hizmet raporu, sonuçlara ve ölçülebilir kullanım kalitesine göre tahmin edilmektedir. E-devlet, açık bir sosyal sistem gibi geleneksel iç süreçlere değil, yeni koşullardaki dış etkenlere ve tüketicilere yöneliktir. Bu noktada etik konular dikkate alınmaktadır. E-devlet, aşağıdaki hedefleri bir konsept olarak ileri sürmektedir: Yönetim alanının etkinliğini arttırmak; Vatandaşların yaşam kalitesini iyileştirmek (sosyal hizmetleri ve sağlık sistemlerini geliştirmek, eğitim kapasitesini arttırmak, çevreyi geliştirmek ve güvenliği arttırmak).

Devlet ve vatandaşlar arasındaki karşılıklı ilişkilerin etkinliğini arttırmak için devlet portalı- devlet kurumlarının web kaynaklarını bütünleştiren, devletin elektronik hizmetlerini gerçekleştiren ve transaks iletişiminde yüksek güvenlik sağlayan bir bilgi sistemi. Başka bir deyişle, portal vatandaşlara hizmet eden sanal bir devlet kurumudur. Singapur eyalet portalı www.ecitizen.gov.sg'nın bir örneği olabilir. Portalın içeriği şöyledir - işletmenin çalışma şekli ve fonksiyonunu belirleyen temel normatif belgeler, üst kuruluşların belgeleri, yahut onlara referanslar, işletmenin konumu, çalışma tablosu ve gerekli durumlarda görevlileri hakkında tam bilgi, işletmenin kendi işlevine uygun yayımladığı güncel materyaller, işletmenin işindeki yenilikler, konu ilgili haberler, fiziksel veya tüzel kişiler için ipuçlarını arama, tipik problemlerini çözmek için bölümler. E-devlet işleyişinin başlıca avantajları: İnternet'e "24/7" modunda (haftada 7 gün 24 saat) erişirken e-hizmetler mevcuttur; Geliştirilmiş ön büro ve arka ofisi portala entegre ederek, devlet kurumu vatandaşlar hakkında daha kaliteli bilgi edinir ve toplar ve kamu ihtiyaçları veya mevcut hizmetler ile daha sonraki e-hizmetleri sağlar; Azaltılmış hükümet harcamaları. Elektronik hizmetlerin maliyeti, birçok devlet memurunun maliyetinden önemli ölçüde daha düşüktür. Ancak yetkililerin yeni bir yöntem üzerinde çalışmaları ve BT araçlarını nasıl kullanacaklarını öğrenmeleri gerekiyor; Kanada'da aparılmış bir araştırmaya göre basit bir vatandaşlık işlemi evvelce posta ulaşım ve kırtasiyecilik masrafları olan 35-40 dolardan sistem sayesinde bir dolardan da aşağı düşmüştür ve bu ülke ekonomisi için büyük katkıdır. Government to Citizens (G2C-Hükümetten vatandaşa) sistemine bilgilerin topluma ulaştırılması, sözleşmelere izin verilmesi, çeşitli raporların ve formların alınması, doğum, ölüm, vatandaşlık durumu işlemlerinin düzenlenmesi, gelir vergisinin ödenmesi, eğitim, sağlık, tıbbi bilgiler, kütüphaneler ve bu gibi diğer temel hizmetler dahildir. O zaman, devlet bütçesi paradan tasarruf edecek ve vatandaşlar zaman kazandıracak.

3 E-Devlette Küresel ve Bölgesel Eğilimler

Birleşmiş Milletler 'in 2001 yılında e-devletin durumunu belirleme amaçlı girişiminin başlamasından bu yana 17 yıldan bu yana e-devletin kullanımı hızla artmaktadır. 2018 Anketi, daha yüksek düzeydeki e-devlet kalkınmasına yönelik kalıcı bir küresel eğilimin altını çizmektedir. BM son anketinde 40 ülke e-devlet uygulamasında "Çok Yüksek", 0.89'dan 1.00'a kadar puan almışlardır ki 2003'te sadece 10 ülkeye ve 2016'da 29'a ülke bu kategoride idi. 2014'ten bu yana, tüm 193 Üye Devlet bazı çevrimiçi varlığın şekli. Ortalama dünya EGDI, alt bileşenlerin endekslerinin sürekli olarak iyileşmesi nedeniyle 2014 yılında 0,47'den 2018'de 0,55'e yükselmiştir (<https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2018>). Bu, küresel olarak, e-devlet ve kamu hizmetlerinin çevrimiçi iyileştirilmesinde sürekli bir ilerleme olduğunu göstermektedir. Ancak, bazı ülkelerde elde edilen bazı kalkınma kazançları ve büyük yatırımlara rağmen, e-devlet ve dijital bölünmeler devam ediyor. Düşük EGDI grubundaki on dört ülke Afrika'dır ve en az gelişmiş ülkeler tarafından sahiplenilmiştir. E-devlet Gelişim Endeksi (EGDI) 2018 E-devlet Gelişim Endeksi'dir (EGDI). İlk 10 ülke İngiltere, İsveç, Finlandiya, Singapur, Yeni Zelanda, Fransa ve Japonya'dır. Ankete göre, 2018'deki en yaygın kullanılan üç çevrimiçi hizmet, yeni işlerin ödenmesi ve kayıt altına alınmasıdır. E-postalar, özet akışı güncellemeleri, mobil uygulamalar ve SMS yoluyla hizmetlerin sunulması, özellikle sağlık ve eğitim sektörlerinde küresel olarak iki katına çıkmıştır. Etkili e-devlet sonuçları için kamu güvenini oluşturmak, SDG'lerin gerçekleştirilmesine yönelik temel bir adımdır (<https://sustainabledevelopment.un.org/?menu=1300>). Bu, kamu hizmetlerinin kalitesine bağlı olacaktır. Etkili hizmet sunumu için, e-devlet uygulamaları ihtiyaçların karşılanması için tasarlanmalı ve en önemlisi, her düzeyde güvenilir plan ve projelerin uygulanması için tasarlanmalıdır. Yerel otoritelerin sürdürülebilir kalkınmadaki rolü, en savunmasız duruma ulaşmak için daha da önemli olacaktır. Bu nedenle, yenilikçi katılım mekanizmaları ile tüm topluluklarla yerel olarak çalışmak şarttır. Vatandaşların etkili, adaletli ve vatandaş merkezli hizmetlere yönelik beklentileri, yüksek derecede bağlılık ve dezavantajlı bir artış. Mobil cihazlar, erişim bölmesinin köprülenmesinde yardımcı oluyor. Sabit ve mobil geniş bant fiyatları düşmekte, bu da BİT'leri daha erişilebilir ve uygun maliyetli hale getirmektedir. Bununla birlikte, gelişmiş ve gelişmekte olan

ülkeler arasında büyük tutarsızlıklar vardır. Mobil abonelikler gelişmiş ülkelerde her 100 kişiye 127.3'e yaklaşırken, gelişmekte olan ülkelerin sayısı 98,7' dir. Dünya çapında mobil cihazların hızla artan kullanımı, e-devletin bir alt kümesidir. Mobil hizmetler ve akıllı telefonlar, hükümetlerin en fakir ve en savunmasız olanlara daha iyi ulaşmalarına izin veriyor.

E-devlet karşısında, aşağıdaki görevler vardır: İnsanlar için daha elverişli bir iş ortamı yaratmak. Özellikle kırsal ve uzak topluluklarda verimlilik ve ekonomik büyümeyi destekleyen bir araçtır. İKT-nin hükümette kullanılması ve e-hükümet altyapısının oluşturulması sırayla karşılıklı ilişkileri düzenlemeye ve hükümetle iş arasındaki ortak çıkarları artırmakla elverişli iş ortamının oluşmasına yardımcı olur. Bu hedefin uygulanması büyük ölçüde ülkeye, endüstriyel potansiyeline ve küresel rekabet gücüne bağlıdır. Örneğin, e-satınalma yerel işletmeler için yeni pazarlar açabilir ve bu da Hükümetin satın alma sürecini ortaya çıkarması için daha rekabetçi ve adil bir hale getirir. Alıcılar ağda, canlı sıralarda değil. Bu hizmet, kamu mallarının ve hizmetlerinin, bir devlet temsilcisinin doğrudan müdahalesiyle vatandaşlara daha verimli bir şekilde ulaştırılmasını sağlar. Yönetimde iyi yönetişimin ve halkın katılımının iyileştirilmesi. Yönetimi (yönetim) ve işlemlerde BİT katılımı hükümette şeffaflığı ve sorumluluğu artırmakla beraber, hem de vatandaşlara hükümetin politikalarında ve karar alma süreçlerinde yer sağlar. Devlet kurumlarının verimliliğini ve etkinliğini artırmak. BT uygulaması dâftırxanadaki süreç ve prosedürleri hızlandırır ve hizmetleri hayli kolaylaştırıyor, çalışanların verimliliğini artırır ve aynı zamanda, devlete ait gelirlerin tasarruf edilmesine olanak sağlar. E-devlet size daha fazla yardımcı olabilir: Devlet görevlilerinin verimliliğini artırmaya, bazı kontrollerden ve kağıt yönetiminden can kurtarmaya, yönetimin devlet tarafından planlanması imkanlarını artırmaya, ticaret kurumları ve vatandaşların lisanslar elde etmek için başvurular sayısının fazla olmasına ve gelirlerin artmasına; Hükümet ilk aşamada çok bölmeli iletme platformları (hem geleneksel, hem de e-hükümet) teklif ettiğinden fiyatlar artmaya meyilli olsa da, sahibkarları uzun süre fiyatların orta düzeyde tutarak ikna etmeye; Devlet operasyonlarını yöneterek kağıt kullanımının azaltılması için gereksiz işlemlerin BİT yoluyla azaltılması. Dezavantajlı topluluklarda kalitenin artırılması. İKT, hükümetin ilgisiz gruplara ve derneklere dikkat çekmesini sağlar. Bu, pratikte, onlara politik süreçlere katılma hakkı, en çok ihtiyaç duydukları mal ve hizmetlerin sunulması anlamına gelir. Sonuç olarak, e-yönetimin amacı toplumun üç toplum, vatandaşlar ve iş alanı arasında karşılıklı ilişkilerini arttırarak, ülkedeki siyasi, sosyal ve ekonomik gelişmeyi hızlandırmak.

Kıscacası, e-yönetimin tüm amaç ve görevleri modern devletin başlıca görevi çerçevesindedir: "Modern devletin başlıca görevi, birincisi, nüfusa sosyal refah ihsan etmek, sosyal ve ekonomik gelişmeye katkıda bulunmak, ekonomik verimlilik dikkati artırmak, ikincisi ise, sosyal adalet ilkesine uyularak nüfus arasında gelir dağılımında yüksek bir eşitlik düzeyi yaratıyor. "Devlet Bilgi İşlem Sistemleri "devlet kurumları internette temel düzeyde yer almaktadır ve devlet kurumları web sitesi üzerinden çalışmalarıyla ilgili bilgi vermektedir. Her bakanlık ve kuruluş, İnternet'teki "kartvizitler" hakkında bilgi sayfaları hazırlarlar - faaliyetlerinin misyonları ve yönlendirmeleri. İlgili teknolojik ve politik bilgiye erişimi olan çoğu hükümet yetkilisi, e-devleti hükümetin çevrimiçi olarak oluşturduğu portallar olarak görüyor. Bu aşama, devlet kurumlarından vatandaşlara - topluma tek taraflı bir bilgi akışıyla karakterizedir. Devlet yetkilileri ve vatandaşların temsilcileri arasında "geri bildirim - etkileşimli etkileşim" arasında ikili bir etkileşim var. Hükümet yetkilileri ve vatandaşlar arasındaki etkileşim, e-posta, diğer elektronik (ön büro) ve e-posta veritabanları (arka ofis) yardımıyla daha üst düzeydedir. Vatandaşlar vergi beyannamelerini ve diğer belgeleri elektronik formda doldurabilir, e-posta ve bilgi alabilirler. Bu aşamada, devlet, vatandaşların işbirliği ve ihtiyaç ve ihtiyaçlarını öğrenmek için BT'nin bir iletişim aracı olarak görmektedir. Bu aşamada, esas olarak modernleşme sorunları var. "İşlem" gerçek bir etkileşimdir - kamu görevlileri ile vatandaşlar arasındaki karşılıklı ilişkiler gerçek zamanlıdır. Teknolojik bir temel ve yüksek nitelikli personel eğitimi sağlar. Devletin işlemi yürütmek için bir porta ihtiyacı var. Bu portalın yardımıyla vatandaşlar oto-sertifisyona başlayabilir ve elektronik servisleri kullanabilirler. Çoğu durumda, çeşitli devlet kurumları işlem hizmetlerinin sağlanmasında yer alır. Tek tip standartlara dayalı bir "elektronik hükümet altyapısı" oluşturulmasıyla, "E-devlet", niteliksel olarak daha yüksek bir seviyeye geçmektedir. Bu aşamada vatandaşlar, kamu kuruluşlarının kalkınma stratejisinin gelişimine katılabilirler. Dördüncü aşamada, devlet portalı hem işletmeler hem de vatandaşlar için tüm hizmetler için tek bir erişim noktasıdır ve dijital eşitsizliği ortadan kaldırmak için pratik önlemler alınır. Dijital eşitsizlik daha sonraki aşamalarda sosyal eşitsizliğe gider. Bu aşamada, e-devletin en yüksek verimlilik düzeyine ulaştığına dikkat edilmelidir.

4 Azerbaycan'da E-Devlet Uygulamasına Geçilmesi Süreci

Azerbaycan'da "Elektronik Hükümet" in kurulması, uluslararası tecrübeye ve Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın "Azerbaycan'da 2010-2012 (Elektronik Azerbaycan) için İletişim ve Bilgi Teknolojilerinin Geliştirilmesine Yönelik Devlet Programının Onaylanması", "Elektronik Hükümet Hizmetlerinde" 23 Mayıs 2011 tarihli Kanun Hükmünde Kararname ve diğer kanuni hukuki düzenlemeler için bazı önlemler üzerinde yasal bir çerçeve oluşturulmuştur. Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Başkanı Devlet Hizmet ve Sosyal İnovasyonları için Devlet Ajansı, bu alandaki çalışmaların koordinatörü olarak "Elektronik Hükümet" in oluşumu konusunda diğer devlet kurumlarıyla yakın işbirliği içinde olup, ilgili altyapının kurulması ile ilgili faaliyetler yürütmektedir. Elektronik imzaların kullanımı için Ulusal Belgelendirme Hizmet Merkezi kurulmuştur. Devlet bilgi sistemleri

arasında bilgi alışverişi için bir altyapı kurulmuştur. "Elektronik Hükümet" portalı hazırlanmış ve işletmeye alınmıştır. Bütün devlet kurumları, vatandaşlara bunları kullanarak e-hizmetler sunabilmektedir. Bu program çerçevesinde Azerbaycan'da da kısa sürede e-devlet uygulamasına geçilmesi zorunlu hale gelmektedir. Zira Avrupa kurumları ile entegrasyon Azerbaycan yönetiminin temel politikalarından birini oluşturmaktadır. Bu nedenle Azerbaycan'da kısmi olarak örneklerine rastlanılan yeni devletçiliğin modern uygulaması organize olarak tek bir çatı altında toplanmalı ve yönetimde karşılaşılan kırtasiyecilik, aşırı bürokrasi, rüşvet ve adam kayırmacılık gibi yönetim hastalıklarının önlenmesi sağlanmalıdır. Azerbaycan Cumhuriyetinde E-devlet Politika ve Stratejilerine Genel Bakış Azerbaycan Cumhuriyetinde devlet yapılanması, güçlü ekonominin oluşturulması, toplumun demokratikleşmesi, halkın refahının yükseltilmesi ve insan gelişiminin sağlanması yönlerinde çok yönlü faaliyet gerçekleştirilir. Mevcut durum itibarıyla Azerbaycan ekonomisinin lokomotifleri olarak petrol ve gaz sektörleri görülmekte ve buradan elde edilen gelirlerle ekonomik büyüme gerçekleştirilmektedir. Azerbaycan'da petrol ve gaz rezervlerinin sınırlı olması itibarıyla bu kalkınmanın uzun vadeli gerçekleştirilemeyeceği bilinmektedir. Bu çerçevede belirlenen devlet programında öncelikli sektör ICT olarak öngörülmüş ve bu sektöre yapılacak yerli ve yabancı yatırımlar sayesinde önümüzdeki 10-15 yıl içinde Azerbaycan'da bilişim sektöründen elde edilecek gelirlerin petrolden elde edilen gelirlerle rekabet edebileceği ifade edilmiştir. Belirtilen konularda e-devletin özel bir yeri vardır ve alanın gelişim seviyesi öne sürülen amaçlara ulaşmaya etkileyen faktörlerdendir. Çeşitli ülkelerde, özellikle gelişmiş ülkelerde bu amaçla bilgi toplumunun ve bilgilere dayalı ekonominin geliştirmek çaba gösterilir ve bu faaliyet BM Binyıl Zirvesi'nde belirlenen gelişme amaçları ile tam uzlaşır. Azerbaycan Cumhuriyetinde de bu alanda amaçlı faaliyet yapılıyor ve bilişim teknolojileri alanı ülkenin gelişme önceliklerine dahil edilmiştir. Modern küreselleşmede, bilgi toplumuna geçiş, kamu yönetiminin oluşmasını gerektirir - elektronik bir hükümetin kurulması. E-devlet, BİT fırsatlarına ve sivil toplum değerlerine dayanan kamu yönetiminin verimliliğini artırmakta, tüketicilere doğrudan çeşitli hizmetler sunmakta ve vatandaşlara devlet kurumlarının faaliyetleri hakkında düzenli bilgi sağlamaktadır.

Bu yaklaşımlardan biri, ülkede 2005 yılında "Elektronik Azerbaycan" Devlet Programının kabul edilmesidir. "E-Azerbaycan" Devlet Programı kapsamında "E-devlet" kurulması amacıyla 2005-2008 ve 2010-2012 Eylem Planı'nın geliştirilmesi bu alandaki gerçek adımlardan biridir. E-devletin kurulması ve geliştirilmesi karmaşık bir süreç olarak hatırı sayılır bir zaman gerektirir. Aynı zamanda Azerbaycan'da 2013 yılı "Bilişim Teknolojileri Yılı" olarak belirlenmesi, bu alandaki önemli görevlerin uygulanmasını önemli ölçüde hızlandırmıştır. Son on yılda, bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT), günlük hayatımızın çeşitli alanlarında önemli bir rol oynamıştır. Bu alanlar, turizmden sağlığa, bankacılığa, ticarete, iş iletişimi, sosyal iletişim ve bireysel ve devlet kurumları arasındaki ilişkilere kadar uzanan alanları içermektedir. E-Servisler, bilgisayar tabanlı bir araç ile gerekli çalışmalarını basitleştirmeyi ve gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. Ülke vatandaşları en son teknolojiye sahip, dijital ve 24 saat elektronik hizmetlere ihtiyaç duymaktadır. E-hizmetlerin geliştirilmesi ve geliştirilmesi için, ülkeler vatandaşların ihtiyaçlarını karşılayan bilgi sistemlerinin gelişimini uygulamalıdır. Kronolma'ya göre e-hizmetlerin temel amacı, bir iletişim formu olarak IT sistemleri oluşturulabilirdiği gibi, ülke vatandaşları ile devlet organları arasındaki bağlantıların oluşturulmasıdır. İLETİŞİM Kriterleri, elektronik hizmetlerle desteklenen üç tür kalitesini birleştirebilir: Etkileşim kalitesi - Kullanıcı ile elektronik hizmet arasında karşılıklı iletişim mevcuttur. İletişim kalitesi - iki kullanıcı arasındaki iletişim (kamu otoritesi ve kullanıcı). Kalitenin amacı - amaç kalitesi, kamu otoritesi ile kullanıcı arasındaki hedeflere ulaşmaktır.

"Azerbaycan Cumhuriyetinde iletişim ve bilişim teknolojilerinin gelişimi üzere 2005-2008 yılları için Devlet Programı'na (E-Azerbaycan) uygun olarak Azerbaycan'da "elektronik hükümet (e-government)"in uygulaması devlet organlarının vatandaşlara ve kurumlara sunduğu hizmetlerin kalitesinin iyileştirilmesi ve teslim olunma sürelerinin azaltılmasına, devlet aparatının çalışmasının etkin ve optimal olmasına hizmet etmeye odaklıdır. Dünya tecrübesinin tahlilini dikkate alarak "elektronik hükümet"in oluşturulması uzun vadeli perspektife sahiptir ve üç aşamadan oluşan olmakla hayata geçirilecek. Birinci aşama "Elektronik hükümet" altyapısının oluşturulmasıdır. Bu aşama kapsamında "Elektronik hükümet" portalı ve banka sistemi ile karşılıklı ilişki için "ücret şlüzü", ulusal tanımlama sistemi, devlet organlarının tek ağ altyapısı gibi temel bileşenlerin oluşturulması, merkezi ve yerel icra organlarının idareler arası ve standart bilgi sistemlerinin oluşturulması ve geliştirilmesi, Birinci aşama "Elektronik hükümet" altyapısının oluşturulmasıdır. Bu aşama kapsamında "Elektronik hükümet" portalı ve banka sistemi ile karşılıklı ilişki için "ücret şlüzü", ulusal tanımlama sistemi, devlet organlarının tek ağ altyapısı gibi temel bileşenlerin oluşturulması, merkezi ve yerel icra organlarının idareler arası ve standart bilgi sistemlerinin oluşturulması ve geliştirilmesi, 3 www.e-qanun.gov.az, 2013 onların ortak çalışmalarının sağlanması, ayrıca elektronik hizmetlere çıkışın sağlanması öngörülmüyor. Bu aşamada, ayrıca bilgi ve interaktif hizmet planlanıyor. İkinci aşamada "Elektronik hükümet"-in vatandaşların ve devlet organlarının faaliyetlerinin tüm alanlarını kapsayan çeşitli hizmetlerin geliştirilmesi, ayrıca idari süreçlerin tam kapsamlı yeniden yapılanması öngörülmüyor. Üçüncü aşama, devlet organları ve kurumlarının faaliyetlerinin yeni ortama transformasyonu, e-sağlık, e-egitim, e-kültür, e-demokrasi vb. gibi projelerin hayata geçirilmesi de dahil olmak üzere bilgi toplumuna geçişin şekillendirilmesi ve gelişmesini öngörüyor. Bu Programın hayata geçirilmesinin birinci aşamasının sona ermesinin sonuçlarına göre "Elektronik hükümet"in oluşturulması ve olanaklarından etkin kullanımı için aşağıdaki temel önlemlerin uygulanması öngörülmüyor:

-“Elektronik hükümet”in ve onun kullanıcılarının faaliyetlerini tanzim eden hukuki esasların şekillendirilmesi ve geliştirilmesi. -Toplumda bilgi elde etme imkânı ve BT’den kullanma alışkanlıklarının düzeyi açısından eşitsizliğin giderilmesi için gerekli önlemlerin uygulanması, Geniş nüfus kitlelerinin “Elektronik hükümet” hizmetlerine çıkışın sağlanması ve nüfusun “Elektronik hükümet”-in olanaklarını kullanıma alınması; Devlet yönetim organlarında ve teşkilatlarında, yerel yönetim organlarında bilgi ve iletişim teknolojilerinin geniş uygulanması ve geliştirilmesi; Devlet yönetiminin tüm düzeylerinde idari→ prosedürlerin standartlaştırılması ve resmileştirilmesi, ayrıca devlet organlarının bilgilendirilmesi, birim yönetim politikasının geliştirilmesi ve uygulanması. Devlet görevlilerinin bilgi ve iletişim teknolojileri alanında bilgilerinin düzenli artırılması mekanizmasının hazırlanması ve uygulanması; Bilgi ve iletişim teknolojilerinin geliştirilmesi Azerbaycan Cumhuriyetinin devlet politikasının temel öncelik yönlerinden biridir. 2003 yılında onaylanmış “Azerbaycan Cumhuriyetinin gelişmesi için bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) üzerine Milli Strateji (2003-2012 yılları)” yakın 10 yıl içinde yapılacak işlerin genel çizgisini belirlemiştir. Azerbaycan Cumhuriyeti Güney Kafkasya’da bu alan için Milli Strateji kabul etmiş tek ülkedir. alanında devlet programının hazırlanmasını önemli konu olarak ileri sürmüş ve “Azerbaycan Cumhuriyetinde iletişim ve bilişim teknolojilerinin gelişimi üzere (2005 - 2008 yılları) Devlet Programı” hazırlanmış ve onaylanmıştır. 2005 yılının Temmuz ayından itibaren BM Kalkınma Programı ile birlikte “Milli E-Yönetim şebekesi girişimi” (Azdatacom) projesi hayata geçirilmeye başlanmıştır. Bu projenin uygulanması sonucunda devlet yapılarının BİT kullanarak olanakları daha da artacaktır. Ülkedeki bakanlık ve hükümet organlarının 30 faizden çoğunun resmi Web siteleri (Internet-rezervleri) mevcuttur. 2000 yılından devlet yapıları gov.az alanında ücretsiz kullanırlar. Hükümet organlarına ait Web sitelerinde genellikle örgütün misyonu, yapısı ve görevleri hakkında bilgiler yerleştirildi. Bazı sitelerde ise artık bazı hizmetler ve onlardan istifade kuralları, tarifeler hakkında yaptığı bilgiler, çeşitli belgelerin örnekleri kullanıcılara sunulmaktadır. Devlet Gümrük Komitesinin bilgi sistemi online şekilde veri ağı vasıtasıyla merkezle bölgelerde bulunan kurumlar arasında faaliyet gösteriyor. Bu da Azerbaycan’da E-yönetim alanında geniş ağ sisteminin ilk pratik örneğidir. Devlet Sosyal Müdafaa Fonu Dünya Bankası ile birlikte üç yönde - burslar, sosyal yardım ve iş piyasasında İslam Kalkınma Örgütü (İKÖ)’nün geniş kullanımını sağlamak için ortak iş yapıyorlar. Artık sonuç olarak başkentte ve birçok bölgelerde burslar kart sistemi ile ödenir. Vergiler Bakanlığında da Geniş Alan Ağ sistemi oluşturulur. Artık bakanlığın Web sitesinde vatandaşlar verdikleri sorulara hızlı cevap alabiliyorlar. Standartlaşma, Metroloji ve Patentler Devlet Ajansı çalışmalarını uluslararası düzeyde kabul edilmiş BİT standartlarına göre kurmaya başlamıştır. Ödeme sistemi alanında da elektronikleşme gerçekleştirilir. Öyle ki, artık gerçek zaman şeklinde Bankalar arası Milli Hesap Sistemi faaliyet gösteriyor. İletişim ve Bilgi Teknolojileri Bakanlığı ülkenin BİT sektöründe yapılan çalışmalar üzere elektronik şeffaflık ilkesini hayata geçirmeye, iletişim ve bilgi teknolojileri alanında yerli ve yabancı kullanıcıları dünya standartları seviyesinde bilgi kaynakları ile sağlamaya olanak veren Bilgi Partalı hazırlamış, İngiliz ve Rus dillerine tercüme olunarak abonelerin ve sivil toplumun kullanımına sunulmuştur. BİT alanında devlet programının hazırlanmasını önemli konu olarak ileri sürmüş ve “Azerbaycan Cumhuriyetinde iletişim ve bilişim teknolojilerinin gelişimi üzere (2005 - 2008 yılları) Devlet Programı” hazırlanmış ve onaylanmıştır. 2005 yılının Temmuz ayından itibaren BM Kalkınma Programı ile birlikte “Milli E-Yönetim şebekesi girişimi” (Azdatacom) projesi hayata geçirilmeye başlanmıştır. Bu projenin uygulanması sonucunda devlet yapılarının BİT kullanarak olanakları daha da artacaktır. Ülkedeki bakanlık ve hükümet organlarının 30 faizden çoğunun resmi Web siteleri (Internet-rezervleri) mevcuttur. 2000 yılından devlet yapıları gov.az alanında ücretsiz kullanırlar. Hükümet organlarına ait Web sitelerinde genellikle örgütün misyonu, yapısı ve görevleri hakkında bilgiler yerleştirildi. Bazı sitelerde ise artık bazı hizmetler ve onlardan istifade kuralları, tarifeler hakkında yaptığı bilgiler, çeşitli belgelerin örnekleri kullanıcılara sunulmaktadır. Devlet Gümrük Komitesinin bilgi sistemi online şekilde veri ağı vasıtasıyla merkezle bölgelerde bulunan kurumlar arasında faaliyet gösteriyor. Bu da Azerbaycan’da E-yönetim alanında geniş ağ sisteminin ilk pratik örneğidir. Devlet Sosyal Müdafaa Fonu Dünya Bankası ile birlikte üç yönde - burslar, sosyal yardım ve iş piyasasında İslam Kalkınma Örgütü (İKÖ)’nün geniş kullanımını sağlamak için ortak iş yapıyorlar. Artık sonuç olarak başkentte ve birçok bölgelerde burslar kart sistemi ile ödenir. Vergiler Bakanlığında da Geniş Alan Ağ sistemi oluşturulur. Artık bakanlığın Web sitesinde vatandaşlar verdikleri sorulara hızlı cevap alabiliyorlar. Standartlaşma, Metroloji ve Patentler Devlet Ajansı çalışmalarını uluslararası düzeyde kabul edilmiş BİT standartlarına göre kurmaya başlamıştır. Ödeme sistemi alanında da elektronikleşme gerçekleştirilir. Öyle ki, artık gerçek zaman şeklinde Bankalar arası Milli Hesap Sistemi faaliyet gösteriyor. İletişim ve Bilgi Teknolojileri Bakanlığı ülkenin BİT sektöründe yapılan çalışmalar üzere elektronik şeffaflık ilkesini hayata geçirmeye, iletişim ve bilgi teknolojileri alanında yerli ve yabancı kullanıcıları dünya standartları seviyesinde bilgi kaynakları ile sağlamaya olanak veren Bilgi Partalı hazırlamış, İngiliz ve Rus dillerine tercüme olunarak abonelerin ve sivil toplumun kullanımına sunulmuştur. 2000 yılından itibaren ise toplumda giden demokratik süreçlerin temel göstergesi olan seçim sürecinin şeffaf bir şekilde yapılması için seçimler Otomatik Bilgi Sistemi vasıtasıyla aparılıyor. Bu sistemin en önemli fonksiyonlarından biri bölgelerdeki seçim daireleri ile Merkez Seçim Komisyonu arasında hızlı bilgi alışverişini sağlamaktır. 2004 yılından Azerbaycan Cumhuriyetinin bütün vatandaşları, ayrıca ülkede sürekli yaşayan Yabancılar ve vatandaşlığı olmayan kişiler hakkında bilgileri yansıtan devlet bilgi bankası - Devlet Registri oluşturulmaya başlanmıştır. “Azerbaycan Cumhuriyetinde bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi için (2003-2012) Milli stratejinin hayata geçirilmesi doğrultusunda ve “Bilgi edinme hakkında” Azerbaycan

Cumhuriyeti kanununu uygulanması ile ilgili devlet organlarının otomatik karşılıklı bilgi ilişkisinin sağlanması amacıyla tek elektronik belge alışverişi sisteminin uygulaması bazında devlet organlarının bilgi altyapısının oluşturulması hayata geçirilir. Bu amaçla: “Fiziksel kişiler”, “Yasal kişiler”, “Adres registri”, “Gayrimenkul varlık registri”; Elektronik belge hacmi, elektronik arşivler bilgi sistemleri; “E-devlet”in öğeleri olan standart bilgi sistemleri (bütünleşmiş bilgi sistemi, vergi ödeyenler ve vergi tutma nesnelere reyestri, otomasyon gümrük bilgi sistemi vb.) kuruldu. Devlet yönetiminin bilgilendirilmesi alanında belli sorunlar mevcuttur: -E-hükümet stratejisinin olmaması; Devlet yönetiminin bilgilendirilmesinde kurumsal mekanizmanın olmaması; Devlet organları arasında karşılıklı ilişkiyi sağlayan ağ altyapısının olmaması; Bilgilendirme alanında normatif-hukuki bazın- mükemmel olmaması; İdareler arası bilgi sistemlerinin oluşturulmasında işlev ve sorumlulukların bölüşürülmesinin yönetmeliğin olmaması; Birçok devlet organlarında bilgi teknolojileri alanında devlet görevlilerinin ihtisas seviyesinin yeterince olmaması;

Şu anda ülkede bilgi toplumunun oluşturulmasında ve gelişmesinde temel engellerden biri de toplumda bilgi eşitsizliğinin mevcut olmasıdır. Azerbaycan’da e-devlete Geçerken Atılması Gereken Öncelikli Adımlar Öncelikle Azerbaycanlı yetkililerin, Avrupalı devletlerin de yaptığı gibi, e-devlet hedefini gerçekleştirmek için uygulamaya başlangıç yılını belirlemesi gereklidir. Bu hedef e-devlet için gerekli çalışmaların belirli bir kararlıkla gerçekleştirilmesi için teşvik olacaktır. Çalışmaların aksamadan yürütülebilmesi için gerekli hukuksal düzenlemelerin yapılması şarttır. Bu teknolojik alt yapı tasarımları ile desteklenmeli ve uygulamaya hızlı bir şekilde geçilmelidir. Ancak en önemli problem e-devletin finansmanıdır. Finansman için klasik bütçe hazırlama usullerinin dışına çıkılmalı ve yeni modeller oluşturulmalıdır. Aynı zamanda insan faktörünün de eğitilmesi gerekmektedir. Toplumun düşünülen ve planlanan sistemlere uyumu ve sistemi kullanması için gerekli eğitim sağlanmalı değişim yönetimi gerçekleştirilmelidir. Bunun için de hizmet altyapısını oluşturulması gereklidir. Kullanıcıların en verimli ve etkili bir şekilde hizmet alabileceği teknolojiler belirlenmeli ve gerekli alt yapı oluşturulmalıdır. E-devlete geçişin bir başka aşaması hizmet mekanizmasının oluşturulmasıdır. Servis mekanizmasını oluşturmak, sistem bileşenlerinin bir arada çalışma prensiplerini belirlemeyi gerektirir. Bilgiye ulaşma, saklama, paylaşma prensipleri servis mekanizması tarafından belirlenir. E-devlette tüm birimler arasında etkin bir veri paylaşım sistemi oluşturulmalı ve içerik meydana getirilmelidir. Bu gerçekleştirilirken dikkate alınması gereken önemli husus, güvenlik ve gizliliğin temin edilmesidir. E-devlet hizmetleri, kullanıcılarının bilgilerinin güvenli bir ortamda saklamalı ve kullanıcılar gizlilik prensiplerinin uygulandığından emin olmalıdırlar. Yine e-devlet’e geçişte performans değerlendirmesi yapabilmek için kritik başarı faktörlerinin belirlenmesi gerekmektedir. En önemli önceliklerden biri, bütün kamu kurumlarının tek bir koordinasyon merkezinden yönetilmesi ve tek bir Devlet portalının oluşturulmasıdır.

BM Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi, her yıl e-devlet Geliştirme Endeksi’ni yayınlamaktadır.

E-devlet geliştirme endeksini hesaplarken, aşağıdaki üç temel göstere kullanılır:

1. Çevrimiçi servis endeksi;
2. Telekomünikasyon altyapısı endeksi;
3. İnsan sermayesi endeksi.

Bu anket sonucuna göre Azerbaycan son yıllarda post Sovyet ülkeleri arasında konumunu en fazla iyileştiren ülkelerdendir.

No	Ülke ismi	E-government survey 2012	E-government survey 2014	E-government survey 2016
1	Kazakistan	38	28	33
2	Rusya	27	27	35
3	Belarus	61	55	49
4	Azerbaycan	96	68	56
5	Gürcistan	72	56	61
6	Ukrayna	68	87	62
7	Moldova	69	66	65
8	Özbekistan	91	100	80
9	Ermenistan	94	61	87
10	Kırgızistan	99	101	97
11	Türkmenistan	146	128	140
12	Tacikistan	122	129	139

Tablo 1. Dünya Post-Sovyet Ülkelerinin Electron Hükümet Katılım Endeksinde Azerbaycan’ın Konumu Kaynak:
<https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey> verileri kullanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur

BM raporundaki ikinci önemli endeks "Elektronik Katılım Endeksi" (E-Participation). Azerbaycan bu endeks açısından dünya genelinde konumunu 30 basamak iyileştirerek 77'den 47. sıraya yükselmiştir. Birleşik Krallık, dünya e-Katılım Endeksi arasında liderdir. İkinci yer iki ülke Japonya ve Avustralya arasında paylaşılıyor. Önceki raporda ilk olan Güney Kore dördüncü sırada konumlanmaktadır.

No	Ülke ismi	E-government survey 2016	E-government survey 2014	Fark
1	Rusya	32	30	-2
1	Ukrayna	32	77	+45
2	Azerbaycan	47	77	+30
2	Özbekistan	47	71	+24
3	Moldova	50	40	-10
4	Kırgızistan	67	81	+14
4	Kazakistan	67	22	-45
5	Belarus	76	55	-21
5	Gürcistan	76	49	-27
6	Ermenistan	84	59	-25
7	Tacikistan	149	158	+9
8	Türkmenistan	179	158	-21

Tablo 2. Post-Sovyet Ülkelerinin Elektron Katılım Endeksinde Azerbaycan'ın Konumu Kaynak:

<https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-verileri-kullanilarak-yazarlar-tarafindan-olusturulmustur>

Tüm dünyada nüfusun geniş kitlesinin bilgi kaynakları kullanımının sağlanmasına Devlet ilgi göstermeye başlamıştır. Gelişmiş birçok ülkede gerçekleştirilen elektronik hükümet programlarında “e-citizen” (elektronik vatandaş), G2C (kamudan vatandaş), gibi uluslararası terimleri kabul edilmiştir. G2C - vatandaşlarla karşılıklı ilişkiyi düzenleme sistemidir. Bu terim ABD, İngiltere, Moldova, Beyaz Rusya ve Kazakistan’ın bilgilendirme üzere kabul ettikleri programlarda kullanılır. “E-citizen” ilk alandır ki, vatandaşlara geniş spektrumlu entegre edilmiş devlet bilgi ve hizmetlerinden yararlanma imkânı yaratıyor. Elektronik vatandaş sadece vatandaşlara hükümetin elektronik hizmeti demek değildir, bu hizmetlerden yararlanmak için vatandaşın elektronik vatandaş dönüşümüdür, yani bilgi toplumunun oluşumu ortamında her bir vatandaşın bilgisayar bilgileri artmalıdır. Dijital teknolojiler, bio-teknolojiler, iletişim ağının gelişmesi, ticaretin genişlemesi bunların hepsi kimliğin gelişmesi için büyük fırsatlar sunuyor. Nüfusun geniş kitlesinin bilgi kaynaklarını kullanımını sağlamak için birçok ülkelerin hükümeti ve uluslararası kurumlar teknik altyapını genişler, devlet hizmetlerini ve kontrollerini otomatikleştirir ve elektronik belge hacmini uygular, vatandaşlarla karşılıklı etkileşimli sistem yaratır.

Tüm dünyada nüfusun geniş kitlesinin bilgi kaynakları kullanımının sağlanmasına Devlet ilgi göstermeye başlamıştır. Gelişmiş birçok ülkede gerçekleştirilen elektronik hükümet programlarında “e-citizen” (elektronik vatandaş), G2C (kamudan vatandaş), gibi uluslararası terimleri kabul edilmiştir. G2C - vatandaşlarla karşılıklı ilişkiyi düzenleme sistemidir. Bu terim ABD, İngiltere, Moldova, Beyaz Rusya ve Kazakistan’ın bilgilendirme üzere kabul ettikleri programlarda kullanılır. “E-citizen” ilk alandır ki, vatandaşlara geniş spektrumlu entegre edilmiş devlet bilgi ve hizmetlerinden yararlanma imkânı yaratıyor. Elektronik vatandaş sadece vatandaşlara hükümetin elektronik hizmeti demek değildir, bu hizmetlerden yararlanmak için vatandaşın elektronik vatandaş dönüşümüdür, yani bilgi toplumunun oluşumu ortamında her bir vatandaşın bilgisayar bilgileri artmalıdır. Dijital teknolojiler, bio-teknolojiler, iletişim ağının gelişmesi, ticaretin genişlemesi bunların hepsi kimliğin gelişmesi için büyük fırsatlar sunuyor. Nüfusun geniş kitlesinin bilgi kaynaklarını kullanımını sağlamak için birçok ülkelerin hükümeti ve uluslararası kurumlar teknik altyapını genişler, devlet hizmetlerini ve kontrollerini otomatikleştirir ve elektronik belge hacmini uygular, vatandaşlarla karşılıklı etkileşimli sistem yaratır.

Nüfusun bilgisayar bilgilerinin giderilmesi sorununu nasıl çözüm etmeli, toplu öğretimi ve herhangi eğitimi metotlarını düzenlemek amacı ile 2002 tarihinden Avrupa birliği ECDL uluslararası fonu tarafından e-citizen uluslararası Sertifikasyon programı onaylanmıştır. Bilgisayar ve internetten başlangıç düzeyde bilgiye sahip olmayan insanlar için öngörülen e-citizen sertifikasyonu yaş, eğitim, sosyal grup farkı koymadan tüm vatandaşlar için, dahil, işsizler, sınırlı imkânli kişiler, göçmenler, özgürlüğünden yoksun bırakılan kişiler, emekliler için belirlenmiştir. Sertifika programının temel amacı vatandaşlara bilgi toplumunun tüm çeşitliliği ile tanışmak imkânı yaratmaktır. Artık Elektronik vatandaş pilot proje olarak Birleşik Krallıkta, Finlandiya, Norveç, Hırvatistan, Almanya, Fransa, İsviçre, İtalya, Avustralya, Romanya, Yunanistan, Macaristan, Rusya’da başarıyla yerine getirilir. Bilgi toplumunun oluşumu yönünde Azerbaycan’da da bir takım reformlar gerçekleştirilmektedir.

Devlet organlarının resmi sitelerine göz attığımızda görürüz ki, devlet organının uygun yapısı kullanıcıdan yüksek düzeyde beceri ve özel bilgi gerektirir. Burada temel sorun vatandaşların bilgisayar bilgisi ve internete erişim imkânlarının olmamasıdır. Maalesef, nüfusun geniş kitlesi bu hizmetten de yararlana bilmiyor. Devlet yapıları ile karşılıklı ilişkiyi kolaylaştırmak, uzak bölgelerin sakinlerine İnternet üzerinden eğitim almaya ve bilgi seviyelerini yoklamaya olanak yaratmak, devlet memurlarının ihtisasını yükseltmek, vatandaşlara bilgi toplumunun tüm çeşitliliği ile tanışmak imkânı yaratmak, bilgisayar kültürünün kabul edilmesine toplumun hazırlanması, her bir vatandaşın online iletişimden kullanım imkânı vermek amacıyla e-citizen programının kabul edilmesi her vatandaşın bilgi teknolojileri üzere bilgi düzeyini belirleyen mobil test merkezinin oluşturulması bugün önemli konulardan en önemlisi. Şu anda tüm bunlar dünyanın gelişmiş ülkelerinde bir güncel sorun olarak

dikkat merkezindedir. Nüfusun bilgisayar bilgilerinin giderilmesi sorunu çözümlü, toplum öğretimi ve eğitimi metodlarını düzenlemek amacı ile 2002 tarihinden Avrupa Birliği ECDL uluslararası fonu tarafından e-citizen uluslararası Sertifikasyon programı onaylanmıştır. Bilgisayar ve internetten başlangıç düzeyde bilgiye sahip olmayan insanlar için öngörülen e-citizen sertifikasyonu yaş, eğitim, sosyal grup farkı koymadan tüm vatandaşlar için, dahil, işsizler, sınırlı imkânlı kişiler, göçmenler, özgürlüğünden yoksun bırakılan kişiler, emekliler için belirlenmiştir. Sertifika programının temel amacı vatandaşlara bilgi toplumunun tüm çeşitliliği ile tanışmak imkânı yaratmaktır. Artık Elektronik vatandaş pilot proje olarak Birleşik Krallıkta, Finlandiya, Norveç, Hırvatistan, Almanya, Fransa, İsviçre, İtalya, Avustralya, Romanya, Yunanistan, Macaristan, Rusya'da başarıyla yerine getirilir. Bilgi toplumunun oluşumu yönünde Azerbaycan'da da bir takım reformlar gerçekleştirilmektedir. Bilgi toplumunun kurulmasına ve devletimizin genel gelişmesine hizmet eden "Azerbaycan Cumhuriyetinde İletişim ve Bilişim Teknolojilerinin Gelişimi Üzere 2005-2008 Yılları İçin Devlet Programı" ("Elektronik Azerbaycan"), "Elektronik İmza ve Elektronik Belge Hakkında", "Elektronik Ticaret", "Telekomünikasyon Hakkında", "Bilgi Edinmek Hakkında" yasalar kabul edilmiştir. Uluslararası iktisadi forum uzmanları tarafından yapılan "The Global Information Technology Report 2006-2007" adlı araştırmaların sonucu gösteriyor ki, 2007 yılının başında BİT sektörünün gelişim durumu üzere Danimarka, İsviçre ve Singapur ön sıralarda gidiyor. Dünyanın 122 ülkesinin BİT gelişme seviyesi üzere sıralamada Azerbaycan'ın Rusya'dan sonra 71-inci yerde olduğu gösterilmiştir.9 Azerbaycan Cumhuriyeti 2007 yılı için bilgi toplumuna hazırlık endeksine bakalım: ABD'de her bir kişiye 1 bilgisayar düştüğü halde, Rusya'da 3 kişiye 1 bilgisayar, Azerbaycan'da ise 33 kişiye 1 bilgisayar düşüyor. İnternet kullanıcılarının sayısına göre ABD'de 160 milyon, Rusya-16 milyon, Azerbaycan-400 bin göstericiye sahiptir. Şu anda ülkemizde bilgi toplumuna hazırlık aşamasında bu göstergelerin artırılması güncel mesele olarak dikkat merkezindedir. İletişim ve Bilgi Teknolojiler Bakanlığı "İT'nin gelişmesi adına insan kaynakları" fonu "Halk bilgisayarı" projesi hayata geçirecek. Yakın iki yılda her 100 kişiye düşen bilgisayarların sayısının yaklaşık 25'e ulaştırılması hedeflenmektedir.10 Artık modern yaşamın nabzını tutmak, işsizliği gidermek ve nüfusun istihdamını tanzim etmek için yeni bilgi teknolojilerine ulaşabilmek hayatımızın temel görevlerinden birine çevrilmiştir. Bilgi teknolojilerine ulaşabilmek yaş ve ihtisas farkı olmadan herkese aittir. Azerbaycan'da e-citizen sertifikasyon programının uygulanmasını, mobil test merkezlerinin oluşturulmasına ihtiyaç var. Bu programın hayata geçirilmesi uluslararası bilgi toplumuna dahil olmaya, bilgi teknolojilerinin hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline gelmesine, elektronik duraklamanın giderilmesine yardımcı olacaktır. Yabancı deneyimlere dayanarak neredeyse bugün Azerbaycan'da e-citizen (elektronik vatandaş) devlet programı kabul edilmesi ve e-citizen portalının oluşturulması devlet kurumları ile vatandaşlar arasında karşılıklı ilişkiyi sağlayabilir. E-devletin önemli uygulamalarını oluşturan "Elektronik belgelerin devlet tarafından kabul edilmesi ve bu belgelerde kimlik kanıtlanması", "Sanal kurum kimliğinin tanımlanması", "Kişisel bilgilerin mahremiyetinin sağlanması", "Elektronik imzanın kabulü", "İnternet ortamında işlenen suçlara ilişkin düzenlemelerin yapılması", "Tüketicinin korunması", "Sözleşme hukuku ve Devlet ihale mevzuatının düzenlenmesi", "Kurumlar arası bilgi paylaşımında kural ve standartların ortaya çıkartılması", "Girişimciliğin desteklenmesi", "Genel devlet politikasının ve stratejisinin oluşturulması", "Kaynak israfının önlenmesi" gibi konuların hukuki açıdan netleştirilmesi, bu konularla ilgili yürürlükte olan hukuki düzenlemelerin uyumlulaştırılması zorunludur. İkinci grup problemleri "Teknik Sorunlar" başlığı altında toplamak mümkündür. Bu tür problemler "Ülke geneline dağılacak hizmete ulaşım için yeterli altyapının olmaması", "İlk yatırım maliyetinin yüksekliği", "Gizliliğinin ve güvenliğin sağlanması", "Bilgi paylaşımında belirli standartların oluşturulması", "İletişim altyapısının yetersizliği", "AR-GE çalışmalarının desteklenmesi" olarak ifade etmek mümkündür. Üçüncü grup problemleri ise "İdari Sorunlar" oluşturmaktadır. Bu grupta yer alan problemler e-devlet'e geçişin karşısındaki en zor ve tehlikeli problemlerdir. Çünkü alışkanlıklar, yönetim hastalıklarından kaynaklanan beklentiler, yeni uygulamaların devlet bütçesine getireceği maliyet e-devletin hayata geçmesinin karşısındaki en tehlikeli sorunlardır. Bunun yanısıra kalifiye personel ihtiyacı, bilgi işlem merkezlerinin aktif çalışması ihtiyacı, Koordinasyon kurulunun oluşturulması ihtiyacı, kullanıcının giderlerinin düşürülme zorunluluğu, sisteme güvenin sağlanma zorunluluğu, devlet hizmetlerinde bir standardın belirlenme ve bedelinin maliyetini karşılamaya yetmemesi gibi sorunlar da eklendiğinde gelişme döneminde olan devletlerde bu tür bir uygulamaya geçiş caydırıcı olmakta ve genellikle de hükümetler geçişi mümkün olduğu kadar ertelemeyi tercih etmektedirler. Kabul etmek gerekir ki, e-devlet olumlu neticeler vermesine karşın özellikle kuruluş aşamasında önemli bir maliyete sahiptir. Azerbaycan'da yönetimde yaşanan problemlerin düzeltilmesi, vatandaşların devletle olan ilişkilerinin yeniden tanımlanması, "Elektronik Hükümet" - modern bilgi teknolojilerinin kullanımı ile devlet kurumları tarafından Azerbaycan Cumhuriyeti topraklarında yaşayan tüm vatandaşlara, gerçek ve tüzel kişilere, yabancı vatandaşlara ve vatandaşlığı olmayan kişilere bilgi ve e-hizmetlerin gösterilmesini sağlıyor. Yaratılan fırsatların temel amacı, devlet memurları ve vatandaşlar arasındaki sosyal hizmetlerin "mesafesini" azaltmak ve bu ilişkileri basitleştirmek ve şeffaflaştırmaktır. E-hizmetlerin kamu makamları tarafından yaygın olarak uygulanması, sayılarının ve kalitesinin artırılması ve vatandaşların hizmetlerle ilgili memnuniyetlerinin artırılması bu hedefe ulaşmanın aracıdır. Uluslararası deneyime göre, "tek duraklı alışveriş" ilkesi ve devlet otoriteleri tarafından sağlanan elektronik hizmetler ile düzenlenen "E-devlet" portalı, devlet organlarıyla vatandaşların temaslarını daha iyi organize etmek için uygulanmaktadır. Azerbaycan'da "Elektronik Hükümet" in oluşturulması uluslararası tecrübeye göre ve Azerbaycan Cumhurbaşkanının "Azerbaycan Cumhuriyetinde iletişim ve bilgi teknolojilerinin gelişimi üzere

2010-2012 yılları için Devlet Programı (Elektronik Azerbaycan)" onay kararı, "Devlet kurumlarının elektronik hizmetler göstermesinin teşkili alanında 23 Mayıs 2011 tarihli Kanun Hükmünde Kararname ve diğer kanuni hukuki düzenlemeler için bazı önlemler üzerinde yasal bir çerçeve oluşturulmuştur. Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığına bağlı Vatandaşlara Hizmet ve Sosyal Yenilikler üzere Devlet bu alanda yapılan çalışmaların koordinatörü olarak "Elektronik Hükümet" in oluşumu üzere diğer devlet kurumları ile yoğun faaliyet ve ilgili altyapının oluşturulması üzere faaliyet gerçekleştirmektedir. Elektronik imzaların kullanımı için Ulusal Belgelendirme Hizmet Merkezi oluşturulmuş, devlet bilgi sistemleri arasında bilgi alışverişi için bir altyapı kurulmuş ve "Elektronik Hükümet" portalı hazırlanmış ve işletmeye alınmıştır. Bütün devlet kurumları, vatandaşlara bunları kullanarak e-hizmetler sunabilmektedir.

"Elektronik Hükümet" in İlkeleri:

- ✓ Azerbaycan Cumhuriyeti'nin mevcut mevzuatına uygunluk;
- ✓ Kamu politikasının, bilişim, devlet ve ulusal çıkarların korunması alanında uygulanması;
- ✓ Kullanıcılara, sağlanan bilgilerin eksiksizliği, doğruluğu, alaka düzeyi, güvenliği ve güvenliğine basit ve zamanında erişebilmelerini sağlamak;
- ✓ Devlet kurumları arasında sorumlulukların ve sorumlulukların dağılımı.,

"Elektronik Hükümet" in Önemi:

- ✓ Kamu yönetiminde modern teknolojilerin tanıtımını genişleterek ve bunlara erişimlerini kolaylaştırarak yürütülen faaliyetlerin seviyesini arttırmak;
- ✓ Devlet kurumlarının ve yerel öz yönetim organlarının verimliliğinin artırılması ve sağlanan elektronik hizmetlerin kalitesinin artırılması;
- ✓ Devlet kurumları tarafından kullanıcılara sunulan e-hizmetlerin optimizasyonunu ve uygulanmasını basitleştirin;
- ✓ Elektronik hizmetlerle kullanıcılara gerçekliğin, eksiksizliğin, güvenilirliğin ve kullanıcılara ücretsiz erişimin sağlanması;
- ✓ Kullanıcının isteğine göre bilgi aramak ve almak için harcanan sürenin azami süresi;
- ✓ Kullanıcının coğrafi konumu ne olursa olsun, ülke genelinde sağlanan elektronik hizmetleri kullanabilme.

"Elektronik Hükümet", ülke vatandaşlarına sanal alanı, modern teknolojilerin yeteneklerini ve kamu kurumlarındaki yüksek bilgi düzeyini kullanarak yeni bir hizmet kalitesi sunmaya hizmet ediyor.

Bilgisayar teknolojisi dünyasında, bilgi güvenliği giderek daha önemli hale geldi. Bilgi değişimi sırasında aktarılan bilgilerin korunması çok önemli bir konudur. Devlet kurumları ile çeşitli faaliyetlerde bulunurken, güvenli ağlar gittikçe popüler hale gelmektedir ve böylece vatandaşlar üçüncü şahıslara ait kişisel bilgileri ele geçirmemektedir. Buna ek olarak, elektronik operasyonlar sırasında bir vatandaşın belirlenmesi de güvenlik kadar önemlidir. Belirtilen tüm elektronik imza gereklilikleridir. Elektronik imza düşüncesi 20. yüzyılın 70-80 yıllarında meydana gelen ve esas mahiyeti bilgileri hazırlayan kişinin gerçekliğinin kontrol ve 3. tarafa (yargı, internet market vb.) Bu bilgiyi yaratan özel belli etmesine olanak yaratmaktadır. Halihazırda elektronik imza kullanan ülkeler diğerlerinden daha gelişmiş olarak değerlendiriliyor ve bu ülkelerin gelişimi daha da dinamiktir (<http://www.e-imza.az>).

Bugün, e-devletin temel özelliklerinden biri olarak kabul edilen elektronik imza, Azerbaycan'da da başarıyla uygulanmaktadır. Elektronik İmza ve Elektronik Belge Yasası'nın kabulünden sonra Ulaştırma, Haberleşme ve Bilgi Teknolojileri Bakanlığı'nın "elektronik imzayı" merkezi yürütme organı olarak yürütmesi talimatı verildi. Eylül 2011'de kurulduğundan beri, Merkez, nüfusun çeşitli katmanlarına, yani sıradan vatandaşlara, tüzel kişiliklere ve girişimcilik faaliyetinde bulunan kişilere ve devlet memurlarına hizmet vermektedir. E-imza hizmetlerini etkin bir şekilde sağlamak için, Bakü merkezlerinin ana merkez ve şubeleri ile ülke bölgelerindeki postanelerde Kayıt Merkezleri oluşturulmuştur. Vatandaşlara elektronik imza hizmetlerinin etkin bir şekilde düzenlenmesi ve soruların yanıtlanması amacıyla Merkezin uzmanları www.e-imza.az sitesini hazırlamıştır. Site aracılığıyla, vatandaşlar e-imza, çeşitli talimatlar ve sertifikaları hakkında Merkez'in faaliyetleri ile ilgili daha fazla bilgi edinebilirler. Bugün, cumhuriyetimizde elektronik imza sisteminin kurulması ve devlet kurumlarında elektronik hizmetlerin sağlanması, ülkemizin dünya bilgi sistemi ve Avrupa'ya entegrasyonunu daha da hızlandıracaktır.

Bir diğer seçenek GSM operatörleri tarafından sunulan "ASAN İmza" (Mobil Kimlik) tüm mevcut e-hizmetlerin kullanılmasını mümkün kılan alternatif imkândır. "Kolay İmza" geliştirilmiş mobil e-imza hizmetinin, çeşitli kamu ve özel kuruluşlar tarafından sağlanan ülke genelinde 650'den fazla elektronik hizmet tarafından kullanılmakta olduğu belirtilmelidir. "Kolay İmza" ile (Mobil Kimlik), vergi, gümrük, finans, eğitim ve diğer birçok alanda çeşitli hizmetleri kullanmak mümkündür. Böylece, elektronik vergi beyannamelerinin getirilmesi, malların gümrük beyannamelerinin beyanı ve ulaşım araçları, istihdam bildirimlerinin elektronik olarak kaydedilmesi, yükseköğretim kurumlarına kabul edilmenin online kaydı "Asan İmza" ile internet ve mobil bankacılık gibi işler yapılmakta ve mobil imza hizmeti "Asan İmza" halihazırda kamu ve özel kuruluşların telefon ve çağrı merkezlerine entegre edilmiştir. Easy Signature" (Mobil Kimlik), Azerbaycan'da Made in Azerbaijan markasıyla

çeşitli uluslararası konferans ve sergilerde düzenli olarak sunulmaktadır. "Asan İmza" teknolojisinin avantajı, akıllı kart okuyucularını okumak için ilave donanım ve yazılıma gerek olmamasıdır. SIM kart tabanlı bir cep telefonunun kullanılabilirliği, kimlik doğrulama ve dijital imza tuşları ile hizmetin kullanımı için yeterlidir (www.asanimza.az). Mobil imza sistemlerinde kullanılan "Asan İmza" kimlik doğrulama ve elektronik imza sertifikaları, Azərbaycan Cumhuriyeti Vergi Dairesi Vergileri Bakanlığı tarafından sağlanmaktadır. ASXM, vatandaşlık, kamu ve yerel özerk yönetim organlarına, girişimcilik faaliyetinde bulunan tüzel kişiler ve bireylere tam sertifikalar sunma hakkına sahiptir. Daha fazla bilgi için lütfen www.asxm.gov.az adresini ziyaret ediniz.

Mobil kimliğiniz "Mobil Sinyal" teknolojisi, vatandaşların çevrimiçi e-hizmetlere kaydolmalarına ve cep telefonlarını elektronik imza olarak kullanarak belgeleri imzalamalarına izin veriyor. "Kolay İmza" (Mobil Kimlik), Azərbaycan Cumhuriyeti yasalarına göre, kişinin imzasıyla yasal olarak geçerlidir.

Azərbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Hizmet ve Sosyal İnovasyonları Devlet Dairesi Başkanlığı görevini üstlenerek 13 Temmuz 2012 tarihinde Azərbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Kararı ile ASAN hizmet merkezleri kurulmuştur.

- "ASAN servisi" merkezleri, devlet organları tarafından sunulan hizmetleri tek ve koordineli bir şekilde sağlayan kuruluşlardır.

- "ASAN xidmət" merkezleri, devlet memurlarının faaliyetlerinde vatandaşların vatandaşlık memnuniyetini sağlamak için yeni bir yaklaşım yaratmaya, ülkedeki niteliksel olarak yeni bir memur-vatandaş ilişkileri düzeyine geçişe hizmet etmektedir.

- Merkezler, işlevsellik, şeffaflık, nezaket, sorumluluk ve esneklik prensipleri üzerine kurulmuştur.

"AVIS" ve "AVIS - 2" - Azərbaycan Cumhuriyeti Vergi Bakanlığı için Vergi Bilgi Sistemi Otomatik Vergi Bilgi Sistemi

Azərbaycan Cumhuriyeti'nde vergi sisteminde her seviyesinde bilgi akışı, Azərbaycan Cumhuriyeti Vergi Dairesi'nin Otomatik Vergi Bilgi Sistemi (AVIS) aracılığıyla kurumsal ağ sistemi üzerinden gerçekleştirilmektedir. AVIS 2006'dan beri faaliyete geçti. AVIS'in temel amacı, bütçenin vergi kısmının tam ve zamanında ödenmesini sağlamak ve esnek ve verimli vergi yönetiminin uygulanması için etkin bilgi desteği sağlamaktır. Bu sistem, yerel vergi idarelerinin kurum faaliyetlerini doğrudan vergi mükellefleri ile ilişkilerini elektronik ortama getirme, diğer devlet kurumlarıyla internet bazlı entegre olma ve çeşitli ekonomik analizler ve tahminler yapma yeteneğini kazanmaktadır. Sistem, tüm Vergiler Bakanlığı verilerini tek bir birleşik bilgi alanında depolamasına ve işlemesine izin verir. Sistemin başlıca avantajlarından biri, diğer bilgi sistemleri (Hazine, Devlet İstatistik Komitesi, Devlet Gümrük Komitesi, Devlet Sosyal Güvenlik Fonu, bankalar) ile bilgi alışverişi yapabilmektir. 1 Mart 2010 tarihinde itibaren vatandaşların ve mükelleflerin vergi organlarına "İnternet vergi idaresi" üzerinden online başvuru yapması imkanı yaratılmış, bu amaçla her bir kullanıcı için kişisel elektronik panel ayrılmıştır. Kişisel elektronik hesap, vergi mükellefleri ile vergi makamları arasındaki elektronik belge alışverişinin etkinliğini arttırmakta ve geleneksel bir şekilde, kağıt belgeleri göndermeye kıyasla zaman ve kaynak kayıplarını önler. 05.04.2010 tarihinden kişisel elektronik kutusu olan vergi Dairesi (Kullanıcı kodu / şifre / Şifre almış kişiler) gönderilecek belgeler (resmi mektupları, bildirişler, uyarılar, bilgiler vb.) imzalandıktan hemen sonra otomatik olarak tüm mükelleflerin sistemdeki kişisel elektronik adresine gönderilir. Vergi organından gönderilen herhangi dokümanın sadece kağıt taşıyıcısı gönderilmesi gereken durumlar hariç diğer durumlarda kişisel elektronik kutusu olan kişilerle yazışmalar elektronik ortamda yapılmaktadır. "Otomatik Vergi Bilgi Sistemi" in esas amacı bütçenin gelir kısmının tam ve zamanında oluşturulması, esnek ve verimli vergi inzibatçılığının uygulanması için etkili bilgi desteğinin sağlanması; · Vergiler Bakanlığı'nın bütün yapılarında birleştirilmiş bilgi ve verilerin oluşturulması ve sürdürülmesi; · Yerel vergi makamlarının fonksiyonlarının otomasyonu; · Devlet kurumlarıyla entegrasyonun uygulanması ve onlarla bilgi alışverişi.

Sistemde aşağıdaki alt modüller aktifti.

"Sekreterye" - Aboneler gelen ve giden mesajları, raporları vb. İçerir. Kayıt, yönetimdeki mektubun gözetimi, performansın kontrolü (yanıt verme), vb.

"Vergi Mükellefinin Kaydı" - Alt sistem vergi mükellefinin ilk kaydından vergi iadesine kadar otomatik alımını sağlar.

"Vergi beyannamelerinin kabulü ve kameralı kontrol" - Bu altsistem aracılığıyla bildiri ve raporların kabulü, mükelleflerin kameralı (Vergi idaresince) kontrol, analogi olarak vergilerin hesaplanması, tüm rapor formlarında yansımış göstergelerin mümkün karşılıklı ilişkisinin kontrol ve sair önemli işlevler yerine getirilir.

"Vergi gelirlerinin muhasebesi" - Bu altsistemin girişinde resmi formatlı banka dekontları kabul edilir, sistemin çalışması sonucu ise gelirleri vergi mükelleflerinin şahsi hesap sisteminden kullanıma yöneliktir.

"Vergi mükelleflerinin şahsi hesap sayfası" - Bu altsistem kameralı ve belgesel denetimler sonucunda gelirler ve mali yaptırımlar üzere bütçeye ödenmeli tutarların otomatik işlenmesi, emeklilik ödeme tutarlarının otomatik hesaplanması, vergi mükelleflerinin eksik ve fazla ödemelerinin karşılıklı olarak görme imkanları mevcuttur.

"Vergi fatura" - Altsistemi hesap faturaların muhasebe ve hesap faturalar üzere yapılmış əvəzləşmələrin doğruluğu kontrol sağlar.

"İdari para cezaları" - Altsistemi vergi organlarının görevlileri tarafından uygulanan idari para cezası tutarlarının belirlenmesi, bu tutarların eklenmesi ve çeşitli raporların alınması ve sair funksiyonların yerine getirilmesini sağlar.

"Vergi borçlarının iptal edilmesi için gerçekleştirilen etkinliklerin sonuçlarının muhasebesi" - altsistem üzerinden beyanname sunmayan ve bütçeye borcu olan mükelleflerin listelerinin hazırlanması, İcraat faturaları açılması, bildirimlerin basılması, serencamların konulması, mülkiyet listeye alınması, yargı ilgisi üzere çalışmaların yapılması, mahkeme kararlarının geliştirilmesi ve borçsuzluğun giderilmesi.

"Vergi incelemelerinin sonuçları için muhasebe" - Alt sistem, operasyonel vergi incelemelerinin sonuçlarının uygun bir kaydını sağlar.

"Seyyar vergi yoklamalarının belirlenmesi üzere kararın kabulü ve denetimlerin sonuçlarının muhasebesi" - Seyyar vergi yoklamasının yapılması, vergi mükellefi belirlenmesi, denetimlerin atanması, sonuçların kaydı ve kişisel hesap vərəqələrinə tam veri aktarımı.

"Vergi organlarının ve çalışanlarının etkinliğinin değerlendirilmesi" - altsistem tam ve dolgun denetimler sonucunda iç etkinliğin değerlendirilmesini uygular.

"Mükellefiyet" - Bu altsistemde vergi ödeyicisinin mükellefiyet, özel rejim bilgi dilekçesi, sertifika ve özel moddaki anlaşmaların bilgileri yığılır.

"Vergi Mükellefi Hizmeti" - abonelik hizmetlerinin sonuçlarının vergi mükelleflerine kaydedilmesinin otomasyonu için tasarlanmıştır.

"İnternetin sağladığı hizmetler" - Tüm hizmetler diğer devlet kurumlarıyla entegrasyon sonucunda İnternet üzerinden sağlanmaktadır.

"Elektronik başvuru" - "Banka açılması amacıyla sertifika-kopyalanması alınması için" ve "Mükellef katma değer vergisinin amaçları için tescil alınması hakkında" dilekçelerin vergi organına İnternet Vergi İdaresi sitesi aracılığıyla elektronik olarak sunulması.

"Personel" - tüm personel faaliyetlerinin planlanması ve uygulanması için tasarlanmış bir alt sistemdir.

"Finansal ekonomi" - Bu alt sistemdeki tüm finansal faaliyetlerin eksiksiz otomasyonu.

"Muhasebe" - Azerbaycan Cumhuriyeti mevzuatına dayanarak otomasyonun yapılması

Bu sistemde kullanılan teknolojiler esasen Oracle, HP, Cisco, Java programlaması ağırlıklıdır.

5 Sonuç ve Öneriler

Son yıllarda Azerbaycan'da bilgi toplumu ve e-devlet alanında elde edilen tecrübe ve sonuçlar, öncelikle genelleme, sistemizasyon, derinlemesine araştırma ve analiz gerektirir. Böylece, İnternet ağı yıldan yıla genişlemektedir ve eğitim, sağlık, bilim, endüstri ve hizmetlerde BT'nin uygulama alanı giderek artmaktadır. Azerbaycan'da ulusal BİT altyapısının kurulmasına özel önem verilmektedir. Ülke halihazırda IT ve iletişim, ürün ve hizmet pazarını kurmuş ve başarıyla faaliyet göstermiştir. Kamu hayatının her alanında bilgisayar sayısı giderek artıyor. Üretim, tarım, ekonomi, kamu yönetimi, bankacılık sektörü ve diğer alanların bilgilendirilmesi sürekli genişlemektedir. E-devlet stratejisinde uygulanan bir sonraki projelerin uygulanmasında bilimsel analizler sonucunda geliştirilen öneriler dikkate alınacaktır. Yapılan araştırmalarda ülke çapında Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin uygulanmasının dinamik olarak ekonomik faydalar sağladığını göstermiştir. Bu, BİT sektörünün her yıl GSYİH içindeki payında önemli bir artışla kanıtlanmıştır. Sosyo-ekonomik kalkınmanın modern dünyasında, bilgi önemli bir stratejik kaynak haline gelmiştir. Küreselleşme faktörü ve bilgi toplumunun kurulması, modern İKT'nin zamanın gereklerini yerine getirmesini gerektirir. Modernleşme çağının modern çağında, "yeni bir ekonominin" ortaya çıkışı, insan potansiyelinin gelişmesi ve devlet ile toplum arasındaki karşılıklı ilişkilerin yeniden kurulması. Yeni bir kamu yönetimi biçimi olan e-devlet, bu sorunları ele almak için modern BİT'ler kullanılarak oluşturulmuştur. Yapısal bakış açısından, bileşenleri ve bölümleri analiz edilmiştir. E-devlet binasında lider ülkelerin büyük deneyimlerinin incelenmesi, e-devlet oluşumunun adım adım ve uzun vadeli bir süreç olduğunu göstermiştir. BM raporundaki ikinci anahtar endeks "Elektronik Katılım Endeksi" (E-Katılım). Azerbaycan bu endeks açısından dünya genelinde 77'den 47. sıraya yükseldi. Her ülke kendi politik-ekonomik sistemi, ulusal-ahlaki değerleri ve yerel gerçekliği ile kendi modelini yaratmalıdır. Kuşkusuz, ulusal e-devlet kurmanın küresel deneyimi de kullanılmalıdır. E-devlet binası, teknik, sosyal, politik, psikolojik, finansal ve kurumsal gerekliliklerin yerine getirilmesini gerektirir. Güçlü BİT altyapısı ve istikrarlı finansman, başarılı e-yönetişimin en önemli koşulları arasındadır. Azerbaycan'da bulunan e-hizmetlerin, taşınabilirliklerinin ve kullanım düzeylerinin, devlet kurumları tarafından sağlanan e-hizmetlerin hala düşük olduğu not edilmelidir. Bu nedenle, devlet kurumları tarafından sunulan hizmetlerin çoğunluğunu kolaylaştırmak için daha fazla önlem alınmalıdır. Ayrıca, kamu makamları tarafından sunulan tüm hizmetlerin elektronikleştirilmesi tavsiye edilebilir. Elektronik hizmetlerle ilgili portalların tasarımıyla ilgili olarak, bu endüstrinin geliştirildiği ülkelerin

deneyimlerine dayanarak hizmetleri vatandaşlara ve iş adamlarına ayırmak daha iyi olacaktır. Ayrıca, kullanıcı ihtiyaçlarının ve kullanıcı memnuniyetinin sistematik olarak izlenmesi de yapılmalıdır.

Kaynakça

- Abramson, M. A., & Means, G. (2001). E-government. Rowman & Littlefield.
- Muir ve Oppenheim (2002),
- Asia-Pacific Telecommunity, "APT report on e-government implementation in Asia-Pacific developing countries and its challenges and obstacles", Bangkok, 2012.
- Carter, L., & Bélanger, F. (2005). The utilization of e-government services: citizen trust, innovation and acceptance factors. *Information systems journal*, 15(1), 5-25.
- European Journal of ePractice, "Best practices in eGovernment: on a knife-edge between success and failure", February 2008.
- Howard, M. (2001). E-government across the globe: how will 'e'change government. *e-Government*, 90, 80.
- <http://www.asan.gov.az/az>
- <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2018>
- <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2018>
- <https://sustainabledevelopment.un.org/?menu=1300>
- <https://www.e-gov.az/>
- International Conference on Innovation, Management and Service, "Conceptual approach to e-government, targets and barriers" (2011) IACSIT Press, Singapore.
- Krugman, 1980. "Scale Economies, Product Differentiation, and the Pattern of Trade", *American Economic Review*, 70, p. 950.
- Krugman, 2007. *The Consience of a Liberal*. W.W. Norton, New York.
- Krugman, 2010. "The New Economic Geography, Now Middle-Aged", in *Proceedings of AAG 2010 Meeting*, p. 348.
- "Measuring and Evaluating E-Government in Arab Countries". High Level Seminar on Measurement and Evaluation of E-Government – held in Dubai on 12 March 2007. Dubai School of Government and the OECD.
- Moon, M. J. (2002). The evolution of e-government among municipalities: rhetoric or reality?. *Public administration review*, 62(4), 424-433.
- "National Strategies and Policies for Digital Identity Management in OECD Countries", OECD (2011),
- UN, "E-Government survey", 2009-2017.
- UNESCO, "E-Government in developing countries: Lessons learned from Republic of Korea", 2006.